

ROMÂNIA
MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII,
TINERETULUI ȘI SPORTULUI
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” ALBA IULIA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE
CATEDRA DE ISTORIE

TEZĂ DE DOCTORAT
(REZUMAT)

Coordonator științific:
Prof. Univ. Dr. Al. Cornel Tatai-Baltă

Doctorand:
Paraschiva Fărcaș

ALBA IULIA

2012

UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” ALBA IULIA

FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE

**REFLECTAREA VIEȚII ARTISTICE
ÎN PERIODICE SIBIENE
ÎNTRE ANII 1900-1946.
STUDIU DE CAZ: LUCEAFĂRUL,
TRANSILVANIA, TRIBUNA LITERARĂ**

Coordonator științific:
Prof. Univ. Dr. Al. Cornel Tatai-Baltă

Doctorand:
Paraschiva Fărcaș

ALBA IULIA

1	Introducere	5
2.	Presa culturală sibiană între anii 1900-1946	9
2.1.	Revista Luceafărul	11
2.2.	Revista Transilvania	14
2.3.	Tribuna Literară	15
3.	Reflectarea vieții artistice în periodice sibiene între anii 1900-1946	17
3.1.	Teatrul	17
3.1.1	Dramaturgia în Tribuna Literară și Luceafărul	17
3.1.2.	Mișcarea teatrală în Transilvania	23
3.1.2.1.	Societatea pentru Fond de Teatru Român	24
3.1.2.2.	Reprezentările ale trupelor de diletanți din Transilvania	26
3.1.2.3	Turnee teatrale în Transilvania	30
3.1.3	Cronica teatrală	38
3.1.3.1.	Stagiunile Teatrului Național din București	39
3.1.3.2.	Stagiunile Teatrului Național din Cluj	60
3.1.3.3.	Correspondențe din străinătate	61
3.2.	Muzica	
3.2.1.	Muzica în Transilvania la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea	65
3.2.2.	Activitatea reuniunilor de muzică și a societăților corale	67
3.2.2.1	Reuniunea română de muzică din Sibiu	67
3.2.2.2.	Societatea corală Carmen	69
3.2.2.3.	Concerte corale la Sibiu	70
3.2.3.	Activitatea Conservatorului din București reflectată în periodice sibiene.	71
3.2.4.	Concerte simfonice.	71
3.2.5.	Opera și opereta în paginile periodice sibiene	72
3.2.5.1.	Spectacole de operă pe scenele sibiene.	72
3.2.5.2.	Spectacole de operă pe scenele bucureștene	73
3.2.5.3.	Spectacole de operă pe scenele clujene	76
3.2.6.	Muzicieni străini în paginile periodicelor sibiene.	77
3.2.7.	Compozitori și muzicologi români în periodicele sibiene.	81
3.2.8.	Soliști vocali și instrumentali	88
3.3	Artele Plastice.	94
3.3.1.	Pictura	
3.3.1.1.	Pictori români în paginile periodicelor sibiene	96

3.3.1.2. Pictori străini în paginile periodicelor sibiene	121
3.3.1.3. Pictori străini în spațiul transilvan	128
3.3.1.4. Analize stilistice ale operelor de artă	130
3.3.2. Sculptura	130
3.3.3. Expoziții de artă în paginile periodicelor sibiene	
3.3.3.1. Expoziții din străinătate	135
3.3.3.2. Expoziții din țară	139
3.3.3.2.1. Expoziții personale.	139
3.3.3.2.2. Expoziții colective.	142
3.4. Arhitectura	
3.4.1. Arhitectura românească religioasă	156
3.4.2. Arhitectura românească contemporană.	158
3.4.3. Arhitectura universală	159
3.5. Arta populară	169
4. Considerații privind rolul educației artistice în presa românească sibiană în contextul afirmării idealului unității naționale	177
4. 1. Rolul presei în formarea gustului artistic în societate.	177
4. 2. Rolul vieții artistice în realizarea idealului național al românilor transilvăneni	182
5. Concluzii	187
6. Bibliografie	201
6.1. Lucrări cu caracter general	201
6.2. Lucrări speciale	207
7. Anexe	224

CUVINTE CHEIE : *viața artistică, periodice sibiene, Revista Luceafărul, Revista Transilvania, Tribuna Literară, cronică artistică, arte plastice, teatru, muzică, arta populară, arhitectură, expoziție, educația artistică, identitate națională,*

REZUMAT

Lucrarea de față își propune să prezinte modul în care periodicele sibiene *Luceafărul, Transilvania* și *Tribuna Literară* au reflectat în paginile lor viața artistică. Abordarea este una inedită, deoarece, chiar dacă există câteva articole și lucrări care tangențial tratează anumite compartimente ale vieții artistice, nu avem încă în literatura de specialitate o lucrare care să trateze reflectarea în presă a vieții artistice în ansamblu său.

Prin acest demers ne propunem nu doar să inventariem articolele referitoare la viața artistică apărute în paginile periodicelor sibiene, ci totodată să scoatem în evidență motivul pentru care viața artistică din Transilvania, cât și cea din țară și chiar din străinătate prezintă un interes atât de mare pentru redactorii și cititorii periodicelor amintite. Observând numărul mare de articole cu conținut artistic este firesc să ne întrebăm de ce aceste reviste acordă o atât de mare atenție vieții artistice. Răspunsul a venit pe parcurs, așa cum era de altfel firesc; dacă analizăm cu atenție mesajul acestor articole, observăm că acesta este unul național. Mesajul se adresează în special intelectualilor români, publicul țintă al revistelor *Luceafărul* și *Transilvania*, care sunt chemați să se implice în realizarea unității culturale a românilor prin organizarea de coruri, trupe de diletanți, expoziții etnografice, conferințe și serbări menite să creeze mult dorita unitate culturală și să șteargă granițele dintre cele două culturi, cultura domnilor și cultura țăranilor.

Studiul de caz asupra revistelor, *Luceafărul, Transilvania* și *Tribuna Literară* a reușit să evidențieze concepția estetică a redactorilor revistelor amintite, marea lor majoritate fiind împotriva ideii de artă pentru artă și militând pentru o artă morală care să valorifice tezaurul artei populare și să promoveze idealul național al românilor, așa cum se va putea observa în paginile ce urmează.

Pentru o mai bună înțelegere a temei, am structurat conținutul în șapte capitole, fiecare dintre ele având o structură logică, iar acolo unde a fost util, conținutul a fost împărțit în subcapitole. Pentru a oferi o imagine unitară asupra vieții artistice am ales să prezint reflectarea acesteia în periodicele sibiene pe domenii artistice și nu pe fiecare revistă în parte. Chiar dacă a necesitat o muncă mult mai complexă, am considerat că astfel vom putea oferi o reflecție multiplă evenimentului artistic și o analiză comparativă a modului în care fiecare revistă prezintă un eveniment atunci când el este subiectul mai multor articole publicate în reviste diferite.

Deoarece adesea am adus în discuție personalități artistice mai puțin cunoscute, am considerat util ca în notele de subsol să oferim câteva informații despre viața și opera acestora astfel încât cititorul, chiar și cel nevizat, să parcurgă cu ușurință lucrarea. În același scop am optat să descriem pe scurt subiectul pieselor de teatru de care ne-am ocupat pentru a înțelege mai ușor de ce autorii articolelor au o anumită atitudine față de reprezentarea acestora sau de ce redactorii revistelor au ales să le publice în paginile acestora.

Presa românească din Transilvania a jucat un rol crucial în lupta pentru emancipare națională și unitate culturală a românilor ardeleni. Prin intermediul presei s-a dus o campanie susținută pentru promovarea valorii în toate domeniile artistice și pentru sprijinirea artiștilor și intelectualilor români, dar și o adevărată campanie de educare a publicului cititor al cărui gust artistic îl formează.

În peisajul publicistic transilvănean, presa sibiană a jucat un rol deosebit de important. Începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Sibiuul a devenit un important centru cultural al românilor din Transilvania, pentru că aici se afla sediul central al Astei și al Partidului Național Român, aici apăreau câteva dintre cele mai importante publicații din Transilvania, vom aminti aici doar câteva : *Telegraful Român, Tribuna, Transilvania, Tribuna Literară, Luceafărul*. Numeroase asociații și societăți culturale vor anima viața artistică a orașului, dintre acestea remarcându-se prin activitatea depusă: *Societatea pentru Fond de Teatru Românesc și Reuniunea de muzică și cântări*. Ele au reușit să organizeze numeroase spectacole de teatru și concerte, expoziții și serbări menite să

ofere publicului românesc nu doar producții artistice valoroase, ci și o educație artistică absolut necesară.

Revista *Transilvania* ca organ oficial al Astrei și-a asumat o misiune extrem de importantă, aceea de a trezi conștiința românească în rândul maselor și de a realiza unitatea culturală fără de care unitatea politică nu ar fi fost posibilă. În aceste condiții linia directoare a revistei este bine stabilită, iar reflectarea în paginile revistei a vieții culturale și artistice va avea un scop foarte precis și anume educația artistică a maselor și culturalizarea lor.

În opinia redactorilor revistei *Transilvania*, nu există artă în afara moralei, orice formă artistică care nu servește societății trebuie respinsă. Această opinie o regăsim atât în articolele ce dezbat probleme teoretice, cât și în articolele dedicate diferitelor evenimente din viața artistică locală, națională sau internațională. Revista își asumă cu multă seriozitate rolul de „educator al poporului” și, în această calitate, va recomanda publicului doar acele spectacole și evenimente artistice care merită a fi apreciate.

Revista *Luceafărul* devine încă de la apariția ei tribuna de la care noua generație de intelectuali transilvăneni își expun idealurile. Ea va continua tradiția *Familiei* și a *Tribunei* în direcția realizării unității culturale ca premisă a unității politice. Mai mulți colaboratori ai *Luceafărului* precum Octavian Goga, G. Bogdan-Duică, Ilarie Chendi, Al. Ciura, Sextil Pușcariu și alții fuseseră înainte colaboratorii celor două publicații transilvănene, formându-se în ambianța luptătoare a acestora.

Prin ținuta grafică, conținutul bine ales și problematica vie, adaptată cerințelor cititorilor, *Luceafărul* este cea mai răspândită și cea mai citită revistă literară din Transilvania. Caracterul său militant nu este ostentativ, deși scopul declarat al revistei este unitatea culturală și națională a românilor. În aceste condiții, linia directoare a revistei este bine stabilită, iar reflectarea în paginile revistei a vieții culturale și artistice va avea un scop foarte precis, educația artistică a cititorilor săi și formarea gustului pentru arta cultă.

Tribuna literară în ciuda faptului că a avut o apariție scurtă și s-a adresat unui public mai larg, a acordat o atenție specială atât vieții teatrale, cât și artelor. De altfel, numărul redus de articole este explicabil și prin faptul că publicul nu era încă familiarizat cu articolele despre artă, pe măsură ce oferta se îmbogățește, se dezvoltă și cererea.

Unul dintre mijloacele cele mai eficiente de promovare a limbii și a spiritualității românești, dar și a valorilor morale este teatrul, de aceea în paginile periodicelor sibiene subiectul revine constant atât în spațiul rezervat cronicilor, cât și în rubrica literară prin publicarea unor piese reprezentative din dramaturgia universală și națională (*Luceafărul* și *Tribuna literară*). Acest lucru se poate observa cu ușurință studiind graficele anexate lucrării care evidențiază faptul că teatrul a fost subiectul celor mai multe dintre articolele despre viața artistică publicate în periodicele sibiene studiate.

Cronicile teatrale sunt realizate de redactori competenți, amintim aici doar câțiva dintre ei: Oct. C. Tăslăuanu, Horia Petra-Petrescu, Gheorghe Bogdan-Duică, Artur Enășescu, Ion Borcia. Stagiunile teatrelor bucureștene sunt analizate critic, atât ca și prestație artistică dar mai ales ca repertoriu. O atenție deosebită este acordată activității *Societății pentru Fond de Teatru Român* și spectacolelor organizate cu diferite prilejuri de trupele de diletanți.

Pentru că mult timp teatrul a fost asociat cu circul și comedia, trebuia ca această mentalitate să fie schimbată, în locul comediilor de o moralitate îndoielnică, trebuiau prezentate piese valoroase al căror subiect să fie cât mai apropiat de problemele specifice societății românești. Deși se pune mare accent pe dezvoltarea dramaturgiei naționale, se recomandă ca în lipsa unor piese demne de a fi reprezentate pe scena națională, să fie traduse capodopere ale dramaturgiei universale. Unitatea de măsură în alegerea repertoriului trebuia să fie valoarea morală și literară a pieselor și nu gustul publicului, chiar dacă unii directori de teatru susțineau faptul că pentru a putea supraviețui trebuie făcute anumite concesii publicului, motivând astfel prezența comediilor boulevardiere pe prima scenă românească.

Correspondențele din străinătate sunt cele care aduc cititorilor informații despre viața artistică a marilor capitale europene și le dezvăluie tendințele artei teatrale moderne. Piesele

reprezentate în premieră la Paris sau Berlin ajung în scurt timp la București, ceea ce demonstrează interesul deosebit al publicului pentru arta teatrală, dar și dorința regizorilor de fi la înălțimea marilor scene ale Europei.

Pentru publicul din Ardeal însă, scena națională de la București este inaccesibilă și, până la înființarea Teatrului Național din Cluj în 1920, singurele spectacole de care acesta se putea bucura erau cele organizate de trupe ambulante sau de trupele de diletanți aproape nelipsite din orice orășel transilvănean. Turneele soților Bârsan, cele ale companiei teatrale Victor Antonescu sau ale unor mari artiști precum Agatha Bârsescu, Lucia Sturdza-Bulandra, C.I. Nottara erau prilej de sărbătoare națională. *Astra* s-a implicat activ în organizarea și promovarea acestor evenimente menite să însuflețească mult dorita mișcare teatrală din Ardeal.

Cel mai bun mijloc de a educa publicul erau desigur spectacolele, lipsa lor fiind suplinită prin publicarea unor opere dramatice și mai ales prin rubrica dedicată cronicilor dramatice, prin intermediul cărora cititorul nu doar se informează despre spectacole, ci are la dispoziție și o analiză pertinentă a acestora din punct de vedere al valorii artistice și literare.

Cronica este un bun îndrumar și pentru diletanți, aceștia găsind aici cele mai noi creații din dramaturgia națională și cea universală, precum și informații despre punerea în scenă și caracterul fiecărei piese. Cronica se apleacă mai puțin asupra interpretării scenice și jocului actorilor, considerând că publicul ardelean nu e interesat de acest lucru neavând posibilitatea să asiste la spectacole. Rolul educativ al acestei rubrici este evident, de altfel, și prin faptul că ea se ocupă exclusiv de Teatru Național. Acesta trebuia în opinia redactorilor să îndeplinească un dublu rol: acela de instituție superioară de cultură și acela de școală pentru public. În acest sens inițiativa unora dintre directori de a organiza spectacole la preț redus pentru școlari nu a trecut neobservată de cronica teatrală

Cele treizeci de piese publicate în paginile *Luceafărului*, acoperă toate genurile: de la comedie la tragedie, poeme dramatice sau chiar pantomime. În alegerea pieselor românești, s-a avut în vedere mai ales promovarea unor autori mai puțin cunoscuți cu precădere din Ardeal: Zaharia Bârsan, V.E. Moldovan, Petru Hossu etc. De remarcat sunt două piese cu temă națională *Se face ziuă* de Zaharia Bârsan și *Domnul Notar* de Octavian Goga, ambele bucurându-se de succes pe scenă, dar la insistențele puterii politice au fost îndepărtate, fiind considerate periculoase.

Transilvania, deși nu publică în paginile sale piese de teatru, va acorda o atenție deosebită dramaturgiei naționale într-o epocă în care era nevoie de piese românești care să dezbată problemele societății, să înalțe spiritul spectatorilor. În încercarea de a susține tinerii dramaturgi, în 1937, revista *Transilvania* va lansa un concurs de piese teatrale pentru diletanți, inspirate din viața satelor, piese ușoare destinate publicului de la sate. De asemenea, va publica un îndrumar în ceea ce privește *piesele demne de jucat* de către trupele de diletanți.

Alături de teatru, muzica a fost unul dintre domeniile artistice ce și-a găsit ecoul atât în paginile revistei *Transilvania*, cât mai ales, în cele ale revistei *Luceafărul*. Muzica cultă a constituit o preocupare permanentă a Astrei în încercarea ei de a cultiva în rândul inteligenței românești, gustul pentru muzica adevărată pe care o regăsim în spații relativ generoase în paginile periodicelor culturale sibiene. Acestea consemnează atât evenimentele muzicale, cât și eforturile unor societăți muzicale și muzicieni români de a pune bazele unei creații muzicale autentice românești. Nu sunt lăsate însă la o parte nici problemele teoretice sau evenimentele muzicale europene.

În dezvoltarea muzicii românești din Ardeal, cel mai mare merit îl au doi „dascăli” ardeleni : Iacob Mureșianu și Gheorghe Dima, care în creațiile lor nu s-au îndepărtat niciodată de cântecul popular, ei fiind cei care au pregătit noua generație reprezentată de : Tiberiu Brediceanu, Sabin Drăgoi sau Marțian Negrea. Iacob Mureșianu a lăsat în urmă colecțiile vestite ale *Muzei Române*, prima revistă muzicală din Transilvania, iar Gheorghe Dima a pus bazele după unire *Conservatorului din Cluj*.

Desigur că un rol deosebit în viața muzicală ardeleană l-au avut corurile și fanfarele, din cele 200 de coruri de care amintea Tiberiu Brediceanu, peste 100 activau în Banat, reunite în *Asociația corurilor și fanfarelor românești din Banat* condusă de Ion Vidu. Urmând exemplul sașilor, românii din Sibiu vor pune bazele unei mișcări muzicale deosebit de înfloritoare. În 1878 lua ființă, sub

conducerea lui Aurel Brote, *Reuniunea română de muzică*. Începând cu 1888 la conducerea Reuniunii se va afla Gheorghe Dima care timp de 18 ani cât s-a aflat în fruntea societății a deschis o nouă eră în viața reuniunii. Gheorghe Dima a reușit să facă educația muzicală a publicului sibian îmbinând cântecele naționale cu muzica clasică, reprezentând chiar și spectacole de operă. Nu doar intelectualii din Sibiu organizează concerte, ci și corporația meseriașilor. Acest lucru dovedește încă odată că alături de teatru, muzica este domeniul artistic în care se poate realiza o activitate de masă.

Una dintre lipsurile cele mai mari ale vieții artistice românești este considerată absența unei opere române, ani în șir cântăreți și entuziaști ai muzicii au încercat să pună bazele unei opere, însă în lipsa unui sprijin efectiv din partea statului, proiectul a reușit cu greu să prindă viață. Chiar și în lipsa unei astfel de instituții de cultură, spectacolele de operă și operetă nu au lipsit de pe scenele capitalei sau ale Sibiului. După ce în 1905 avusese un mare succes cu operetele *Moș Ciocârlan*, *Crai nou* și *La șezătoare*, în vara anului 1913, *Reuniunea română de muzică din Sibiu* și-a surprins publicul cu două reprezentații de operă, acestea fiind foarte bine primite de public, iar sala a fost arhiplină.

Unul dintre obiectivele iubitorilor muzicii a fost înființarea unei opere naționale care să polarizeze viața muzicală. După unire vor lua ființă Opera Națională din Cluj și cea din București, ambele devenind în scurt timp adevărate focare de cultură. La fel ca și în teatru, se încearcă crearea unor spectacole de operă care să valorifice minunatul tezaur al muzicii și spiritualității românești. Astfel, apar adevărate capodopere: *Seara mare*, *La seceriș*, *Șezătoarea* de Tiberiu Brediceanu sau *Năpasta* lui Sabin Drăgoi, adaptare lirică a piesei omonime al lui I. L. Caragiale.

Muzica europeană și-a găsit adesea loc în paginile revistelor sibiene care nu au ezitat să dedice articole aniversare unor mari compozitori de valoare mondială. Viața și opera marilor clasici ai muzicii universale, a fost, cum spuneam mai sus, unul din subiectele îndrăgite; dintre toți cel mai iubit a fost Beethoven, al cărui destin tragic va fi asemănat nu de puține ori cu sacrificiul suprem al artistului de geniu. Printre cei mai controversați compozitori, se numără cu siguranță Richard Wagner, despre a cărui operă s-a scris cu pasiune atât de către admiratorii săi, cât și de către critici.

Datorită eforturilor unor muzicieni precum: Gheorghe Dima, Tiberiu Brediceanu și Iacob Mureșianu, doinele și cântecele populare au fost culese și valorificate într-un mod excepțional. Pe aceeași linie se remarcă Ciprian Porumbescu și George Enescu, cel care va face cunoscută muzica românească pe plan mondial. Alături de George Enescu, pe scenele lirice ale lumii, s-au remarcat o serie de cântăreți români care prin calitățile vocale și talentul artistic, au făcut celebră școala românească de canto; amintim aici doar pe câțiva dintre ei: Ioan C. Rădulescu, Lucia Cosma, Veturia Triteanu, Letiția Piraccini, Veturia Ghibu, Dimitrie Popovici-Bayreuth, Ion Dacian etc.

Analizând articolele ce au ca subiect artele plastice, nu putem să nu observăm un oarecare patriotism local. Pictorul sibiian Octavian Smigelschi i se dedică un spațiu generos, ceea ce este absolut normal, pentru că el este recunoscut chiar de către cei mai reputați critici de artă ca fiind unul dintre cei mai talentați artiști ardeleni. Nu sunt omiși nici alți artiști din Transilvania pictorii: Elena Popea, Gh. A. Mateiu, gravorii: Nicolae Barna și Victor A. Constantinescu, sau sculptorul Cornel Medrea care se bucură de articole elogioase.

Artele plastice vor deveni treptat un subiect din ce în ce mai frecvent în paginile periodicelor sibiene, mai ales în perioada 1907-1914 când la conducerea *Luceafărului* se afla Octavian C. Tăslăuanu. În condițiile în care viața artistică românească din Transilvania era destul de săracă, revista încearcă nu doar să prezinte evenimentele artistice, ci se implică activ în organizarea acestora, le promovează în rândul cititorilor și nu de puține ori, le cere insistent acestora să viziteze expozițiile pictorilor și sculptorilor.

Nicolae Grigorescu se bucură de o atenție deosebită, atât *Transilvania* cât și *Luceafărul* îi urmăresc cu multă admirație cariera, iar operele sale sunt frecvent reproduse în paginile *Luceafărului*. Arta lui Grigorescu este una națională pentru că el a înțeles cel mai bine sufletul românesc, mai ales pe cel al țaranului român-personajul ce aproape că este nelipsit din pânzele sale. Dintre predecesorii lui Grigorescu singurul care a intrat în atenția redactorilor revistei *Luceafărul* a fost pictorul Theodor Aman, considerat întemeietorul artei naționale. Destinul tragic al lui Ștefan

Luchian, dar mai ales picturile lui, au atras, așa cum era de așteptat, atenția redactorilor *Luceafărului* preocupați să promoveze tot ceea ce era valoros în viața artistică românească.

Dintre artiștii sibiieni, se remarcă pictorul Gheorghe A. Matheiu căruia Octavian C. Tăslăuanu îi oferă sprijin în speranța că îl va determina să se întoarcă acasă și să dea un suflu nou vieții artistice și pictorița Elena Popea. Alături de cei menționați anterior, pictorii: Coriolan Munteanu, Catul Bogdan, Ion Vlasiu, Gheorghe Pătrașcu, Ion Theodorescu-Sion, Eugeniu Voinescu, Carol Pop de Satmary, Mișu Popp, Kimon Loghi, Nicolae Tonitza, Laurențiu Moldovan, Victor A. Constantinescu, Nicolae Brana, Eustațiu Stoenescu s-au bucurat de cronici favorabile și de articole speciale în paginile celor două reviste sibene.

Dintre pictorii străini cei care s-au bucurat de o atenție deosebită din partea redactorilor periodicelor sibiene aflate în discuție, au fost reprezentanții Renașterii. Doi dintre aceștia Leonardo Da Vinci și Rafael fiind reproduși cu predilecție în ilustrațiile ce împodobesc revista *Luceafărul*, Acestea sunt uneori însoțite de scurte articole care să-i ajute pe cititori să înțeleagă opera și să le formeze gustul artistic.

Sculptura nu s-a bucurat de un spațiu foarte generos în paginile revistelor sibiene, lucru firesc dacă ne gândim că în raport cu pictura, sculptura era mult mai slab reprezentată la expoziții, iar publicul larg era mai degrabă amator de pictură. Cu siguranță, cel mai cunoscut sculptor român este Constantin Brâncuși, ne-am fi așteptat ca lui să îi fie dedicate spații mai largi, însă acesta este subiectul unui singur articol biografic, fiind menționat doar în articolele despre expozițiile la care a participat. De scurte articole biografice se bucură și sculptorii: Cornel Medrea, Alexandru Liuba, Ioan Iordănescu, Virgil Fulicea, Grigore Popa, Romul Ladea.

Colaborarea unor renumiți critici de artă precum: George Oprescu, Virgil Cioflec, Ion Breazu, Coriolan Petranu, George Murnu a adus un plus de valoare cronicii artistice a revistei *Transilvania* prin articolele de o înaltă valoare științifică.

Un spațiu generos este alocat expozițiilor de artă, atât celor autohtone, dar și celor internaționale la care participă artiștii români, căci ele sunt un prilej pentru public de a intra în contact cu arta adevărată, iar cele din străinătate certifică valoarea artiștilor români apreciați de lumea artistică europeană. Corespondențele Otiliei Cosmuța oferă cititorilor revistei *Luceafărul* cele mai noi informații despre viața artistică a Parisului.

Expozițiile artiștilor români sunt urmărite cu deosebită atenție și popularizate prin intermediul cronicilor. Printre evenimentele culturale care au atras constant atenția redactorilor revistei *Luceafărul* se numără expozițiile societății culturale *Tinerimea artistică*. Sub înaltul patronaj al Principesei Maria, an de an, expoziția devine tot mai valoroasă, principesa nu doar că asistă la festivitate ci chiar expune încă din 1902 împreună cu pictorii.

Un pas important spre unitatea culturală a românilor este considerată prezența artiștilor transilvăneni Gheorghe A. Matheiu, C. Medrea, Theodorescu-Sion și Elena Popea la cea de-a 14-a ediție a Expoziției Tinerimii artistice. Dintre aceștia, Dimitrie Iov se oprește asupra Elenei Popea care expunea pentru prima dată în țară.

Și dacă artiștii noștri plastici se bucură de recunoaștere peste hotare, nici arta populară românească nu este cu nimic mai prejos aceasta completând în mod admirabil arta cultă. Însă arta populară este în pericol, modernismul pătrunde rapid în sate, modele autentice ale broderiilor românești sunt înlocuite cu imitații ieftine, obiecte de artă populară de o valoare deosebită sunt în pericol de a fi distruse. Astra intervine făcând apel la toți intelectualii români pentru a recupera aceste valori pentru Muzeul Asociațiunii.

Cu deosebită încântare este prezentată apariția unor albume de artă populară, care deși înregistrează unele lipsuri, aduc o imensă contribuție la studiul și conservarea artei populare. Datorită Astei s-au intensificat cercetările etnografice, fiind salvate astfel nenumărate obiecte de artă populară, cântece și obiceiuri.

Dacă în domeniul artelor minore existau totuși lucrări pertinente, o lipsă majoră se făcea simțită în domeniul arhitecturii, artă ce începe să suscite interesul redactorilor sub două aspecte, arta universală prin corespondențe din străinătate și arhitectura românească. Chiar dacă arhitectura nu este la fel de populară ca pictura de exemplu, interesul redactorilor față de acest subiect este unul

deosebit. Subiectul acestor articole îl constituie în special arhitectura antică romană și arhitectura religioasă. Prin bunăvoința criticului de artă George Murnu, cititorii revistei *Luceafărul* au ocazia să facă un tur virtual al Romei. Ruinele Romei antice sunt descrise în detaliu, articolele fiind ilustrate cu imagini sugestive și, uneori, îmbogățite cu informații din scrierile antice. În ceea ce privește arhitectura religioasă, o atenție specială este acordată bisericilor de lemn aflate în pericol datorită nepăsării și indiferenței.

Reflectarea vieții artistice în paginile periodicelor sibiene: *Tribuna literară*, *Luceafărul* și *Transilvania* urmărește un dublu scop; pe de o parte educația artistică a publicului cititor, iar pe de altă parte realizarea idealului național. Toate cele trei periodice aflate în discuție își asumă cu multă responsabilitate rolul de educator al poporului. Redactorii încearcă să diversifice domeniile de interes astfel încât să se adreseze unui public cât mai larg. În acest context se înmulțesc în paginile *Transilvaniei* și *Luceafărului* articolele despre teatru, muzică și arte plastice, articole menite atât să informeze publicul despre diversele evenimente artistice, dar mai ales să-l educe.

Începând cu 1904, revista *Transilvania* va publica o serie de articole având ca tema istoria artei și rolul artelor în societatea modernă. Nu doar articolele despre viața și opera marilor pictori sau cronicile expozițiilor plastice formează gustul publicului, ci este nevoie și de o inițiere în estetică și istoria artelor, astfel publicul amator de artă și, nu numai, va avea criterii de judecată a valorii artistice a operelor de artă.

În opinia redactorilor periodicelor sibiene, arta are o misiune nobilă, aceea de a educa simțul estetic al societății, de a înălța spiritul spre idei înalte și nu de a-l coborî. Și pentru că numai un public educat poate să aprecieze arta adevărată, această educație trebuie să fie o prioritate a școlii și a societății. Pentru a putea să aprecieze așa cum se cuvine arta, publicul trebuie să vină în contact nemijlocit cu opera de artă, în acest sens presa poate să contribuie prin reproduceri de calitate însoțite de articole avizate, ce vor fi un sprijin prețios celor ce vor să dobândească o educație artistică și să-și rafineze gustul.

Formarea gustului artistic al publicului era absolut necesară dacă se dorea o creștere calitativă a actului artistic, un public educat este cu siguranță un public pretențios el nu se va mai mulțumi cu comediile bulevardiere, ci va cere teatru adevărat, nu se va mai entuziasma la orice cântonetă, ci va cere spectacole de operă, nu se va mai extazia în fața oricărui tablou, ci va cere artă adevărată.

Un rol deosebit în educația artistică a marelui public îl au muzeele, colecțiile acestora oferind celor dornici să se instruiască posibilitatea de a studia în mod nemijlocit opera de artă, iar tinerilor artiști posibilitatea de a învăța de la marii maestri.

Prin reproducerile și articolele despre viața artistică pe care le publică, periodicele sibiene *Tribuna literară*, *Luceafărul* și *Transilvania* au devenit adevărate școli artistice. Prin promovarea evenimentelor artistice, acestea au servit cu credință nu doar arta, ci și idealul național.

Redactorii periodicelor sibiene urmăresc cu atenție viața artistică și ori de câte ori consideră necesar, publică articole elogioase, sau dimpotrivă, critice, asumându-și astfel rolul de formator de opinie, de educator al poporului. Un popor se poate ridica doar prin educație, iar educația artistică este absolut necesară. Numai un public avizat va putea să guste arta adevărată, să discearnă între valoare și non-valoare. În ceea ce privește raportul dintre articolele dedicate evenimentelor artistice locale și cele dedicate evenimentelor naționale sau internaționale, se poate observa că se acordă prioritate acelor evenimente artistice de interes național, ceea ce demonstrează încă odată caracterul național al acestora și faptul că pentru redactorii periodicelor amintite, primează valoarea artistică.

Arta națională trebuia să respecte câteva canoane: să se inspire din realitățile românești, să valorifice creația populară și, nu în ultimul rând, să se adreseze tuturor, să poată fi înțeleasă de oricine. Cel mai elocvent exemplu în acest sens este cel al pictorului Octavian Smigelschi, cel care a revoluționat pictura religioasă prin introducerea elementelor decorative de inspirație populară în pictura murală a bisericilor pe care le-a pictat.

Activitatea deosebit de bogată a societăților culturale din Transilvania a demonstrat că prin intermediul vieții artistice, se poate realiza mult dorita unitate culturală. Pe tărâmul artelor

diferențele sociale și culturale pot fi șterse iar cele *două culturi* se pot întâlni și contopi într-o cultură națională.

Activitatea de culturalizare a *Astrei* era multiplicată prin intermediul revistelor culturale. Altfel spus, chiar dacă aceste publicații nu erau citite de către marea masă a românilor din Transilvania, cu toții beneficiau de acestea, pentru că la îndemnul lor, intelectualii români s-au implicat activ și au reușit să răspândească chiar și la sate forme ale culturii superioare. Un exemplu concludent în acest sens îl reprezintă corurile țărănești și trupele de diletanți țărani care s-au înmulțit în Ardeal în perioada între 1900-1946. Este marele merit al *Astrei* dar și al revistelor de cultură de a transforma publicul din simplu spectator în parte activă a vieții artistice.

Lucrarea de față oferă, într-o formă accesibilă, informații deosebit de valoroase despre viața artistică, despre personalități ale scenei românești, dar și despre activitatea unor societăți culturale care nu au fost încă, pe deplin, exploatate.

Considerăm că lucrarea și-a atins principalul obiectiv, acela de a oferi o imagine cât mai completă asupra modului în care viața artistică a fost reflectată în paginile periodicelor sibiene: *Luceafărul*, *Transilvania* și *Tribuna Literară* reușind totodată, în opinia noastră, să evidențieze legătura dintre viața artistică și idealul unității culturale, ca expresie a unității naționale.

BIBLIOGRAFIA

LUCRĂRI CU CARACTER GENERAL

1. Barbarosa, Octavian, *Dicționarul artiștilor români contemporani*, București, Ed. Meridiane, 1976.
2. Băcilă, Nicolae, *Istoria modelelor culturale europene*, București, Ed. CD Pres, 2008.
3. Bocșan, Nicolae, *Ideea de națiune la românii din Transilvania și Banat. Secolul al XIX-lea*, Cluj Napoca, Presa Universitară Clujeană, 1997.
4. Bogdan, Radu, Ion Andreescu, București, Ed. Meridiane, 1973.
5. Bogdan, Radu, Theodor Aman, București, Ed. De stat pentru literatura și artă, 1955.
6. Boia, Lucian, *Istorie și mit în conștiința românească*, București, Ed. Humanitas, 1997.
7. Boia, Lucian, *România, țară de frontieră a Europei*, București, Ed. Humanitas, 2002.
8. Brădățeanu Virgil, *Comedia în dramaturgia românească*, București, Ed. Minerva, 1970.
9. Brădățeanu, Virgil, *Istoria literaturii dramatice românești și a artei spectacolului*, București, Ed. Didactică și Pedagogică, 1979.
10. Brădățeanu Virgil, *Profiluri: Mari actori români*, București, Ed. Minerva, 1973.
11. Burckhardt, Jakob, *Cultura Renașterii în Italia*, vol. I-II, București, Ed. pentru Literatură, BPT, 1996.
12. Buteanu, Aurel, *Teatrul românesc în Ardeal și Banat*, Timișoara, 1944.
13. Ceuca, Justin, *Zaharia Bârsan*, Cluj Napoca, Ed. Dacia, 1982, p. 176.
14. Cioflec, Virgil, *Grigorescu*, București, Cultura Națională, 1925.
15. Cioflec, Virgil, *Luchian*, București, Cultura Națională, 1924.
16. Comarnescu, Petru, *Ștefan Luchian*, București, Ed. de stat pentru literatură și artă (ESPLA) 1956.
17. Cosma Viorel. *Enciclopedia muzicii românești de la origini până în zilele noastre*, vol. II., București, Ed. Arc 2000, 2007
18. Enescu Theodor, *Artă și context cultural în România primelor trei decenii ale secolului XX*, București, Ed. Meridiane, 2003.
19. Cosma, Viorel, *Muzicieni din România*, Lexicon, București, Ed. Muzicală, 1989.
20. Deac Mircea, 50 de ani de pictură (1890-1940). *Dicționarul pictorilor din România*, București 1996.
21. Demetrescu, Călin, *Ion Vlasiu*, București, Ed. Meridiane, 1984.
22. *Dicționar Enciclopedic Român*, București, Ed. Politică, 1962-1964.

23. Dragoman, Corneliu, *Dramaturgia și teatrul în acțiunile culturalizatoare ale Astrei*, Sibiu, 1998.
24. Drăguț, Vasile, *Luchian*, București, Ed. Meridiane, 1968.
25. Drăguț, Vasile, *Pictura murală din Transilvania*, București, Ed. Meridiane, 1970
26. Drăguț, Vasile; Florea, Vasile, *Arta românească*, vol. I-II, București, Ed. Meridiane, 1982.
27. Drăguț, Vasile; Florea, Vasile; Grigorescu, Dan; Mihalache, Marin; *Pictura românească în imagini*, București, Ed. Meridiane, 1970.
28. Drăguț, Vasile, *Catul Bogdan*, București, Ed. Meridiane, 1972.
29. Drâmba, Ovidiu: *Istoria teatrului universal*, București, Ed. Saeculum, 2008.
30. Dumitrescu Maria, *Elena Popea*, București, Ed. Meridiane, 1969.
31. Duțu, Alexandru, *Cultura românească în civilizația europeană modernă*, București, Ed. Minerva, 1978.
32. Enescu, Theodor, *Scrieri despre artă. Ștefan Luchian și spiritul modern în pictura românească*, București, Ed. Meridiane, 2000.
33. Enescu, Theodor, *Ștefan Luchian: Pictură. Pastel. Acuarelă. Desen*”, București, Institutul Cultural Român, 2007.
34. Fisher-Galați, Stephen, *România în secolul al XX-lea*, Iași, Ed. Institutul European, 2007.
35. Fleming, William, *Arte și idei*, vol. II, București, Ed. Meridiane, 1983.
36. Florea Vasile, *Theodor Aman*, București, Ed. Meridiane, 1972.
37. Florea, Vasile, *Arta românească modernă și contemporană*, București, Ed. Meridiane, 1982.
38. Florea, Vasile, *Gheorghe Petrașcu*, București, Ed. Meridiane, 1989.
39. Giurescu, Constantin, *Transilvania în istoria poporului român*, București, Ed. Științifică, 1967.
40. Goga Mircea, *Veturia Goga-Privighetoarea lui Hitler*, București, Editura Rao, 2007.
41. Gogălea Dorin, *Octavian Smigelschi*, în Seria Personalii, Nr 1, Sibiu 2006.
42. Grecu, Victor, *Idealul unității naționale în presa românească*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1996.
43. Grozdea, Mircea, *Sculptori români contemporani*, București, Ed. Meridiane, 1974.
44. Grozdan, Dorian, *Romul Ladea și lumina lui cuprinzătoare: volum omagial*, Timișoara, Ed. Facla, 1979
45. Hangiu, I., *Dicționarul presei literare românești*, București, Ed. Fundației Culturale Române, 1996.
46. Hitchins, Keith, *România*, București, Ed. Humanitas, 1994.
47. Hauteceœur, Louis, *Literatura și pictura în Franța secolele XVII-XX*, București, Ed. Meridiane, 1982.
48. Iorga, Nicolae, *Istoria presei românești*, București, Ed. Muzeul Literaturii Române, 1999.
49. *Istoria artelor plastice în România*, vol. I, București, Ed. Meridiane, 1968.
50. *Istoria artelor plastice în România*, vol. II, București, Ed. Meridiane, 1970.
51. *Istoria teatrului în România*, Vol. I: De la începuturi până în 1948, București, Ed. Academiei R.P.R., 1965
52. *Istoria Transilvaniei*, vol. III, Cluj Napoca, Ed. Institutul Cultural Român: Centrul de Studii Transilvane, 2008.
53. Itu Ion, *Destinul unei artiste*, București, Ed. muzicală, 1976.
54. Jianu, Ionel, *Luchian*, București, Ed. Căminul Artei, 1947.
55. Lassaigne, Jacques, *Ștefan Luchian*, București, Ed. Meridiane, 1972.
56. Leu, Paul, *Ciprian Porumbescu*, București, Ed. Muzicală, 1978.
57. Livezeanu, Irina, *Cultură și naționalism în România Mare (1918-1930)*, București, Ed. Humanitas, 1998.
58. Marcu, George (coord.), *Dicționarul personalităților feminine din România*, București, Ed. Meronia, 2009.
59. Mereuta, Iulian, *Andreescu*, București, Ed. Meridiane, 1972.
60. Mihalache, Marin, *Cornel Medrea*, București, Ed. Meridiane, 1972.

61. Mihalache, Marin, *Iosif Iser*, București, Ed. Meridiane, 1982.
62. Mircea, Deac și Tudor Octavian, *300 de Pictori Români*, București, Noi Media Print, 2008.
63. Mitu, Sorin, *Geneza identității naționale la românii ardeleni*, București, Ed. Humanitas, 1997.
64. Moga, Valer, *Astra și societatea*, Cluj Napoca, Presa Univeritară Clujană, 2003.
65. Muntean, Anca; Nistor, Camelia, *Luceafărul 1934-1939*, Sibiu, Biblioteca Astra 1979.
66. Neață, Ioan, *Luceafărul 1902-1914 – contribuții monografice*, Timișoara, Ed. Facla, 1984.
67. Netea, Vasile, *Figuri ardeleni*, București, Fundația culturală regală Regele Mihai I", 1944.
68. Nicoau-Golifin, Marin *Istoria Artei*, vol. II, Bucuresti, Ed. Didactica si Pedagogica, 1970.
69. Olănescu, Dimitrie, *Teatru la români*, București, Ed. Eminescu, 1981.
70. Oprescu, George, *Alexandru Ciucurencu*, București Ed. Meridiane, 1962.
71. Oprescu, George, *Bisericile cetăți ale sașilor din Ardeal*, București, Ed. Academiei R.P.R. , 1956.
72. Oprescu, George, *Brâncuși*, București, Ed. Didactică și Pedagogică, 1964.
73. Oprescu, George, *Camil Ressu*, București, Ed. Arta, 1942.
74. Oprescu, George, *Considerații asupra artei moderne*, București, Ed. Meridiane, 1969.
75. Oprescu, George, *Fritz Storck*, București, Ed. de stat pentru literatură și artă (ESPLA), 1956.
76. Oprescu, George, *Gheorghe Petrașcu*, București, Ed. Meridiane, 1962.
77. Oprescu, George, *Grigorescu*, vol. 1-2, București, Ed. Meridiane, 1961-1962.
78. Oprescu, George, *Jean Al. Steriadi, desenator*, București, Ed. Academiei R.P.R. , 1961.
79. Oprescu, George, *Maeștrii picturii românești în secolul XIX: (Grigorescu, Andreescu, Luchian)*, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1947.
80. Oprescu, George, *Nicolae Grigorescu. Maturitatea și ultimii ani*, București, Ed. Meridiane, 1970.
81. Oprescu, George, *Nicolae Grigorescu, anii de ucenicie*. în colaborare cu Remus Niculescu, București, Ed. de stat pentru literatură și artă (ESPLA) , 1956.
82. Oprescu, George, *Pictura românească în secolul al XIX-lea*, București; Ed. Meridiane, 1984.
83. Oprescu, George, *Scrieri despre artă*, București, Ed. Meridiane, 1966.
84. Oprescu, George, *Sculptura românească*, București, Ed. Meridiane, 1965.
85. Oprescu, George, *Sculptura statuară românească*, București, Ed. de stat pentru literatură și artă, București, 1954.
86. Oprescu, George, *Ștefan Popescu, desenator*, în colaborare cu Mircea Popescu, București, Ed. Academiei R.P.R., 1961.
87. Ornea, Zigu, *Tradiționalism și modernizare în deceniul al treilea*, București, Ed. Eminescu, 1980.
88. Panțel, Gabriela , *Revista Luceafărul marcă europeană*, București, Ed. Academiei Române, 2008.
89. Păuleanu, Doina, *Singularitate și reconstrucție imaginată*, București, Ed. Arcade, 2010.
90. Pavel, Amelia, *Ion Theodorescu-Sion*, București, Ed. Meridiane, 1967.
91. Petcu, Marian, *Istoria presei românești*. București, Ed. Tritonic, 2003.
92. Pop I. Aurel, *Românii și România. O scurtă istorie*, București, Ed. Fundației Culturale Române, 1998.
93. Popa, Mircea, *Presa și ideea națională*, Alba Iulia, 2002.
94. Popa, Mircea și Tașcu, Valentin, *Istoria presei românești din Transilvania*, București, Ed. Tritonic, 2003.
95. *Portretele muzicii românești*, Brașov, Ed. Universității Transilvania, 2007.
96. Prut, Constantin, *Dicționar de artă contemporană*, București, Ed. Univers Enciclopedic, 2002.
97. Prut, Constantin, *Dicționar de artă modernă*, București, Ed. Albatros, 1982.
98. Radu, Sorin; Miron, Costin, *Pictorul și gravorul Nicolae Brana*, Iași, Ed. Institutului European, 2005.

99. Răduică, G., Răduică, N., *Dicționarul presei românești (1731-1918)*, București, Ed. Științifică 1995.
100. *Reviste românești de cultură din Transilvania interbelică*, Cluj Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2001.
101. Sabău Nicolae, Gruică-Savu, Ioan, *Octavian Smigelschi în presă. Construirea imaginii publice a artistului în perioada 1887-2007*, I, 1887-1948, Cluj-Napoca, Ed. Mega, 2009.
102. Sbârcea, George, *Dimitrie Popovici-Bayreuth : "Cântăreț pribeag": 1860-1927*, București, Ed. Muzicală, 1965.
103. Sbârcea, George, *Tiberiu Brediceanu în slujba muzicii românești*, București, Ed. Muzicală a Uniunii Compozitorilor din Republica Socialistă România, 1967.
104. Sbârcea, George, *Ciprian Porumbescu*, București, Ed. Ion Creangă, 1984.
105. Sbârcea, George, *Povestea vieții lui George Enescu*, București, Ed. Ion Creangă, 1982.
106. Schobel, Doina, Clonaru, Hariton, *Ion Theodorescu-Sion*, București, Ed. Meridiane, 1971
107. Schileru, Eugen, *Impresionismul*, București, Ed. Meridiane, 1970.
108. *Scurtă istorie a artelor plastice în România*, vol.I-II, București, Ed. Academiei R.P.R., 1957.
109. Tatai- Baltă, Cornel, *Din arta și cultura Blajului*, Alba Iulia, Ed. Altip, 2000.
110. Tatai- Baltă, Cornel, *Secvențe din arta plastică blăjeană (sec. XVIII-XX)*, Blaj, 1993.
111. Tatai-Baltă, Cornel, *Interferențe cultural-artistice europene*, Blaj, Ed. Astra, 2003.
112. Tatai-Baltă, Cornel, *Scrieri despre artă*, Alba Iulia, Ed. Altip, 2005.
113. *Teatrul Național Cluj-Napoca 1919-1994 : Teatrul românesc din Transilvania 240 de ani: Studiu monografic*, Cluj-Napoca, Ed. de Teatrul Național Cluj Napoca, 1994.
114. Triteanu, Mihail, *Luceafărul (1902-1920). Indice bibliografic, analitic*, București, Ed. Enciclopedică Română, 1972.
115. Varga, Vasile, *Nicolae Grigorescu*, București, Ed. Meridiane, 1972.
116. Vasiliu, Mihai, *Istoria teatrului românesc*, București, Ed. Albatros, 1972.
117. Vătășianu, Virgil, *Istoria artei europene*, vol I, II, București , Ed. Meridiane, 1972.
118. Vlahuță, Alexandru, *Pictorul N. I. Grigorescu. Vieța și Opera lui*, București, Socec, 1910.

Studii și articole

1. Beldiman, Ioana, *Grigorescu între artiștii epocii sale*, în *Arta*, nr. 5/1988, p. 3-9.
2. Enescu Theodor, *Anii de formație ai lui Luchian (II) Paris (1891-1893)* în *Studii și cercetări de istoria artei*, XVI, (1968), nr. 2, p. 87-91.
3. Hossu, Andrei I., Hossu, Petre, – *Repere (auto)bio-bibliografice*, în *Limes*, Zalău, 1, nr. 4/1998, p.169-171.
4. Ivănuș, Dan, *Presa românească sibiană în perioada interbelică*, în *Sargetia* 1997-1998, nr. 2, p. 539-549.
5. Niculescu, Remus, *Grigorescu între clasicism și romantism*, în *Studii și cercetări de istoria artei*, 3, (1956), nr 3-4, p. 199-212.
6. Niculescu, Remus, *Grigorescu la Fontainebleau*, în *Studii și cercetări de istoria artei*, 4, (1957), nr 1-2, p 213-254.
7. Radu, Sorin, *Considerații privind structura și organizarea presei românești în Transilvania în perioada interbelică*, în *Apulum*, 1996, 33, p. 214-221.
8. Rudașcu, Lelia, *Contribuții la cercetarea perioadei de formație a lui N. Grigorescu*, în *Studii și cercetări de istoria artei*, 1, (1954), nr 3-4, p. 97-104.
9. Tatai-Baltă, Cornel, *Un pictor militant pentru cauza românilor din Transilvania: Anton Zeiler (1874-1956)*, în *Revista muzeelor și monumentelor* , *Muzee*, 7, 1986, p. 68-74.

10. Tatai-Baltă, Cornel, *Virgil Fulicea și activitatea sa de sculptor și pictor la Blaj*, în *Cultura creștină*, Serie nouă, Anul V, nr. 1-2, 2002, p. 234-248.
11. Tatai-Baltă, Cornel, *Covorul cu vultur din catedrala Blajului*, în *Artă, istorie, cultură. Studii în onoarea lui Marius Porumb*, Cluj Napoca, 2003, p 273-276.
12. Tatai-Baltă Cornel, *Cărți tipărite la Blaj cu ilustrații de Octavian Smigelschi*, în vol. *Studia Blasiensia, II. 150 de ani de la înființarea Mitropoliei Unite Greco-Catolice la Blaj, Blaj, 2003, p. 449-469.*

LUCRĂRI SPECIALE

PRESA CULTURALĂ SIBIANĂ ÎNTRE ANII 1900-1946

1. Blaga, Iosif, *Principiile artei moderne” în Transilvania*, 35 , 1904, p. 202-217.
2. Braniște, Valeriu, *Alexandru de Mocsony*, în *Transilvania* , 33, 1902, p. 199.
3. Braniște, Valeriu, *Alexandru de Mocsony*, în *Transilvania*, 40, 1909, p. 418.
4. *Ce scrie esteticianul Volkelt despre artă, morală și cultură*, în *Transilvania*, 56, 1925, p. 76-81.
5. Ciura Alexandru, *În loc de program în Luceafărul*, I, 1902, p. 1.
6. *Criticul francez Ferdinand Brunetiere despre artă și morală*, în *Transilvania*, 56, 1925, p. 74-76.
7. *Cuvânt de început în Luceafărul*, I, 1941 (serie nouă), nr.1, p. 1.
8. Popescu, D.P., *Unificarea limbii literare*, în *Transilvania*, 40, 1909, p. 418-419.
9. Tăslăuanu, Octavian C., *Cursurile „Asociațiunii*, în *Transilvania*, 45, 1914, p.166-167 și 201.

TEATRU

Revista Luceafărul

1. *Adunarea fondului de teatru român la Sebeș*, în *Luceafărul*, II, 1903, nr.16-18, p.293.
2. *Agatha Bîrsescu*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 21, p. 516.
3. Bârsan Zaharia, *Cinzeci și trei de reprezentații teatrale*, în *Luceafărul*, V, 1906, nr. 21-24, p.441-442.
4. Bârsan Zaharia, *Se face ziuă*, în *Luceafărul*, XIII, 1914, nr. 7, p. 218-219.
5. Bănuț A.P., *Teatrul românesc în Ardealul de odinioară*, în *Luceafărul* ,II, (serie nouă), 1942, nr. 5, p. 187-190.
6. Bogdan Al., *Douăzeci de ani de mișcare teatrală*, în *Luceafărul*, XIII, 1914, nr. 9, p. 269-277., nr.10, p 306.
7. Bogdan- Duică G., *Corespondență din București*, în *Luceafărul*, VIII, 1909, nr. 2, p 35-37.
8. Bogdan-Duică G., *Cronica teatrală*, în *Luceafărul*, IX, 1910, nr. 23, p. 564
9. Bogdan-Duică G., *Corespondență din București, Carmen saeculare și Apus de Soare*, în *Luceafărul*, VIII, 1909, nr. 5, p. 110-112.
10. Bogdan-Duică G., *Corespondență din București*, în *Luceafărul*, VIII, 1909, nr. 1, p.12-14.
11. Bogdan-Duică G., *Cronica teatrală - Vișorul*, în *Luceafărul*, IX, 1910, nr 1, p. 24.
12. Bogdan-Duică G., *Cronica teatrală*, în *Luceafărul*, IX, 1910, nr. 21, p. 518, nr. 22, p.542
13. Bogdan-Duică G., *Cronica teatrală*, în *Luceafărul*, X ,1911, nr. 2, p. 40-41, nr. 6, p. 141-142.
14. Bogdan-Duică G., *Cronică teatrală - Sirena*, în *Luceafărul*, IX, 1910, nr. 8, p. 201-202.
15. Bogdan-Duică G., *Cronică teatrală*, în *Luceafărul*, IX, 1910, nr. 4, p. 93-94, nr. 5, p. 123-124., nr. 6, p. 145.
16. Bogdan-Duică G., *Teatrul Național*, în *Luceafărul*, VIII, 1909, nr. 24, p. 563-564.
17. Bogdan-Duică G., *Cronica teatrală*, în *Luceafărul*, IX ,1910, nr. 23, p. 564, nr. 22, p. 542.
18. Borcia I., *Shakespeare, Iulius Cezar”*, în *Luceafărul*, X, 1911, nr.1, p.18-19.
19. Borcia Ion, *Teatru românesc în Sibiu*, în *Luceafărul*, IV, 1905, nr. 2, p. 55.

20. Borcia, Ion, *Impresii din București. La Teatrul național*, în *Luceafărul*, VIII, 1909, nr. 4, p. 85-87.
21. Chendi, Ilarie, *Al. G. Florescu, Chinul*, în *Luceafărul*, IX, 1910, nr. 15-16, p. 385-386.
22. Chendi, Ilarie, *Dări de seamă – Bestia*, în *Luceafărul*, IX, 1910, nr. 15-16, p. 589.
23. Chendi, Ilarie, *Dări de seamă – Tot înainte*, în *Luceafărul*, IX, 1910, nr. 11-12, p. 299-300.
24. Chendi, Ilarie, *Delavrancea, Luceafărul în Luceafărul*, X, 1911, nr. 3, p. 66.
25. Chinrogi, D., *Despre teatru și repertoriu*, în *Luceafărul*, XIV, 1919, nr. 1, p. 23-24.
26. Chinrogi, D., *Drama istorică și rostul ei la noi*, în *Luceafărul*, XIV, 1919, nr. 5, p. 101-102.
27. Chinrogi, D., *Polyeucte de Corneille la Teatrul Național în Luceafărul*, XIV 1919, nr. 2, p. 46-47.
28. Ciotori, D. N., *Modernizarea lui Sheakespeare*, în *Luceafărul*, XIII, 1914, nr. 3, p. 93-94.
29. Corbul, Adrian, *Mișcarea dramatică în Franța*, în *Luceafărul*, XI, 1912, nr. 13, p. 258-260.
30. Corbul, Adrian, *Scrisoare din Franța*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 3, p. 110.
31. Cosmuța, Otilia, *Scrisoare din Paris*, în *Luceafărul*, VII 1908, nr. 8, p. 181-183.
32. *Cronica dramatică*, în *Luceafărul*, IV, (serie nouă), 1944, nr.3, p. 120, p. 95.
33. *Cronici*, în *Luceafărul*, XIII, 1914, nr. 2, p. 58.
34. *Cronici-Teatru*, în *Luceafărul*, XIII, 1914, nr. 2, p. 59.
35. *De la teatrele din București*, în *Luceafărul*, , 1909, nr. 19, p. 444.
36. *Domnul notar*, în *Luceafărul*, XIII, 1914, nr. 6, p. 180-183
37. *Drama română*, în *Luceafărul*, XI, 1912, nr. 29, p. 606.
38. Eftimiu, Victor, *Ultima piesă a lui Rostand*, în *Luceafărul*, IX, 1910, nr. 6, p. 147-149.
39. Enășescu Artur, *Candida*”, în *Luceafărul*, XIV 1919, nr. 17, p. 349.
40. Enășescu, Artur, *Alexandru Văitoianu, Amurg, dramă în trei acte*, în *Luceafărul*, XIV, 1919, nr. 23-24, p. 477-478.
41. Enășescu, Artur, *Patima roșie, Oedip rege, Văpaia*, în *Luceafărul*, XIV, 1919, nr. 18, p. 374-375.
42. Eschil, *Agamemnon*”, în *Luceafărul*, III; (serie nouă) 1943, nr. 9, p. 335-337.
43. Georgescu-Munteanu, C., *Lucrarea dramatică a domnului G. Diamandy*, în *Luceafărul*, XI, 1912, nr. 28, p. 566-567.
44. Gorun Ion, *Cronica bucureșteană*, în *Luceafărul* , XI, 1912, nr.15, p.293.
45. Grecu, Ion, *Compania dramatică V. Antonescu*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 21, p. 676-677.
46. *Gruparea teatrală condusă de prof. Univ. Victor Papilian*, în *Luceafărul*, Serie nouă , II ,1942, nr.4, p. 146.
47. Hossu Petre *Colindătorii*”, în *Luceafărul*, IV; (serie nouă), 1944, nr. 2, p. 52-57.
48. Hossu Petre, *Mări defuncte*”, în *Luceafărul*, III; (serie nouă), 1943, nr. 9, p. 331-334.
49. Hossu Petre, *Mirele*”, în *Luceafărul*, III; (serie nouă), 1943, nr. 7, p. 250-253.
50. Hossu Petre,,*Fecioarele Nunții*”, în *Luceafărul*, IV; (serie nouă), 1944, nr. 8- 9, p. 279-285.
51. *Manasse*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 21, p. 679.
52. *Mărul (Cronică)*, în *Luceafărul*, VIII, 1909, nr. 1, p. 23.
53. Moldovan V.E., *Pintea Viteazul*, în *Luceafărul*, V, 1906, nr. 5, p. 103-111.
54. *Pagini streine. Maurice Maeterlink*, în *Luceafărul*, X, 1911, nr. 24, p. 551.
55. *Păreri despre artă*, în *Luceafărul*, VIII, 1909, nr. 8, p. 191.
56. Petra-Petrescu, Horia, *Correspondență din Germania*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 3, p.53.
57. Petra-Petrescu Horia, *Teatrul german*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 9-10, p. 232-234.
58. *Piese ungurești pe scenele teatrelor din România*, în *Luceafărul*, X, 1911, nr. 22, p. 512.
59. Pop, Licu, *Cerurile spun...*”, în *Luceafărul*, IV serie nouă, 1944, nr. 1, p. 39.
60. *Prima scenă românească în Cernăuți*, în *Luceafărul*, VIII, 1909, nr. 5, p. 118.
61. *Reprezentarea d-nei și d-lui Bârsan în Sibiu*, în *Luceafărul*, VIII, 1909, nr. 10, p. 38.
62. *Românii și ovreii*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 23, p. 767.
63. Săulescu M., *Cronică dramatică*, în *Luceafărul*, X 1911, nr.24, p. 562..
64. *Serbarea teatrală a Reuniunii sodalilor români*, în *Luceafărul*, X ,1911, nr. 20, p. 468.
65. *Stagiunea teatrală 1911-1912*, în *Luceafărul*, XI, 1912, nr. 25, p. 441-442

66. Stanca Sebastian, *Ceva despre dramă*, în *Luceafărul*, I, 1902, nr. 3, p. 35.
67. Tăslăuanu Adelina, *Z. Bârsan în Sibiu*, în *Luceafărul*, V, 1906, nr.19-20, p. 419.
68. Tăslăuanu Oct.C., *Din Sibiu*, în *Luceafărul*, IX, 1910, nr.2, p. 54.
69. Tăslăuanu Octavian C., *Cronica teatrală*, în *Luceafărul*, IX, 1910, nr. 10, p. 258-259.
70. Tăslăuanu Octavian C., *Chestiunea teatrală*, în *Luceafărul*, V, 1906, nr. 11-12, p. 258.
71. Tăslăuanu Octavian C., *Dl. Notar încriminat*, în *Luceafărul*, XIII, 1914, nr. 11, p. 335-336.
72. Tăslăuanu Octavian C., *Domnul notar încriminat*, în *Luceafărul*, XIII, 1914, nr. 7, p. 336.
73. Tăslăuanu Octavian C., *Teatru românesc*, în *Luceafărul*, V, 1906, nr. 19-20, p. 402.
74. Tăslăuanu, Octavian. C. *Societatea pentru fond de teatru român*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 18, p. 443.
75. *Teatru la Sibiu*, în *Luceafărul*, IV, 1905, nr. 10, p. 218
76. *Teatru român la Brașov*, în *Luceafărul*, III, 1904, nr. 19, p. 335.
77. *Teatru românesc în Sibiu*, în *Luceafărul*, XII 1913, nr. 22, p. 711
78. *Teatru românesc*, în *Luceafărul*, V, 1906, nr. 8, p. 183.
79. *Teatrul în Blaj*, în *Luceafărul*, X, 1911, nr.18, p. 417.
80. *Teatrul Național din București*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 21, p. 514-515; nr. 24, p.590; nr. 23, p. 560
81. *Teatrul nostru*, în *Luceafărul*, XI, 1912, vol. II, nr. 27, p. 526.
82. *Teatrul românesc, în Ardeal*”, în *Luceafărul*, X, 1919, nr. 21, p. 493.
83. *Teatrul Z. Bârsan*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 12, p. 399.
84. *Turenul d-nei Agatha Bîrsescu-Radovici*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 24, p. 592.
85. *Turneul Bârsan*, în *Luceafărul*, X, 1911, nr. 13-14, p. 327.
86. *Veturio (Z. Bârsan)*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 22, p. 706-707.
87. *Zaharia Bârsan la Sibiu*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 18, p. 449.

Revista Transilvania

1. Agârbiceanu, Ion, *Din turneul Zaharia Bârsan*, în *Transilvania*, 56, 1925, p. 160-164.
2. Băilă Ion, *Teatrele de dramă și comedie*, în *Transilvania*, 53, 1922, p. 604-607
3. Breazu, Ioan, *Iepuroii de Corenliu Axente*, în *Transilvania*, 73, 1942, p. 209-214
4. Breazu, Ioan, *În loc de cronică dramatică*, în *Transilvania*, 73, 1942, p. 65-69.
5. Breazu, Ioan, *Teatrul țărănesc-Considerații cu prilejul experiențelor de la Cluj*, în *Transilvania*, 65, 1934, p. 87-93.
6. Negoșescu, Ioan, *Viața artistică la Sibiu*, în *Transilvania*, 74, 1943, p.288-291
7. Negoșescu, Ioan, *Teatrul German din Sibiu*, în *Transilvania*, 73, 1942, p. 896-897.
8. *listă de piese teatrale pentru diletanți*, în *Transilvania*, 58, 1927, p. 156-157
9. Petra- Petrescu, Horia, *O mare primejdie comună pornografia în teatru*, în *Transilvania*, 56, 1925, p. 173-185.
10. Petra-Petrescu, Horia, *Piese teatrale vrednice de jucat*, în *Transilvania*, 60, 1929, p. 43-45
11. Petra-Petrescu, Horia, *Piese teatrale pentru diletanți*, în *Transilvania*, 68, 1937, p. 94-95.
12. Petra-Petrescu, Horia, *Cum au vrut să ne maghiarizeze prin teatru*, în *Transilvania*, 57, 1926, p. 194-198.

Tribuna literară

1. *Chestii teatrale*, în *Tribuna literară*, III, 1902, nr. 193, p. 173.
2. Delaunay, Charles, *Nu ispiti pe nimeni*, în *Tribuna literară*, I, 1900, nr. 149, p. 97.
3. Heros, *Sfat bun*, în *Tribuna literară*, I, 1900, nr. 158, p. 105.
4. *Manasse de Ronetti Roman*, în *Tribuna literară*, II, 1901, nr. 32, p. 31.
5. *Manasse*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 21, p. 679.

6. Moreau, Marcelin, *Blăstămul*, în *Tribuna literară*, II, 1901, nr. 42 (p. 38-39), nr. 47 (p. 43), nr. 52 (p. 48), nr. 62, (p. 57), nr. 65, (p. 60-61), nr. 70 (p. 64-65), nr. 75 (p. 68), nr. 79 (p. 72-73), nr. 84 (p. 77) și nr. 89 (p. 80-81).
7. Raupach, *Sâmbăta morților*, în *Tribuna literară*, I, 1900, nr. 162 (p. 190), nr. 167 (p. 114), nr. 171 (p. 118),
8. *Teatrul popular*, în *Tribuna literară*, II, 1901, nr. 70, p. 64-65.
9. Thoma, Ludovic, *Duelul*, în *Tribuna literară*, III, 1902, nr. 96, p. 90.

MUZICĂ

Revista Luceafărul

1. *Artistul George Enescu*, în *Luceafărul*, III, 1904, nr. 5, p. 126.
2. Baci Victor, *Spectacole muzicale festive la Sibiu*, în *Luceafărul*, 2 (serie nouă), 1942, nr. 7-8, p. 303-305.
3. Borgovan Ion, *Câteva contribuțiuni la organizarea culturii muzicale din Ardeal*, în *Luceafărul*, XIV, 1919, nr. 3-4, p. 78, 280
4. Borgovan Ion, *Concertul de crăciun al societății Carmen*, în *Luceafărul*, XI, 1912, nr. 1, p. 37.
5. Borgovan Ion, *Concertul doamnei Lucia Cosma*, în *Luceafărul*, XIII, 1914, nr. 6, p. 179.
6. Borgovan Ion, *Reprezentările de operă ale societății Carmen*, în *Luceafărul*, XIII, 1914, nr. 2, p. 59.
7. Brediceanu Tiberiu, *Ciprian Porumbescu și opera sa Crai Nou*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 13, p. 316-317.
8. Brediceanu Tiberiu, *Concertul d-șoarei Cella Delavrancea*, în *Luceafărul*, IX, 1910, nr. 8, p. 203.
9. Brediceanu Tiberiu, *Concertul Reuniunii române de muzică din Sibiu*, în *Luceafărul*, V, 1906, nr. 17-18, p. 393-394.
10. Carmen Sylva, *Clara Schumann*, în *Luceafărul*, VII, 1908 nr. 14, p. 331-334.
11. *Ciprian Porumbescu*, în *Adaus muzical la Luceafărul*, I, 1911, nr. 2, p. 1.
12. *Compozitorul Tudor cav. De Flondor*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 14, p. 372-373.
13. *Concerte simfonice în București*, în *Luceafărul*, X, 1911, nr. 23, p. 563-564.
14. *Concerte*, în *Luceafărul*, II, 1903, nr. 21, p. 356.
15. *Concertul d-nei Lucia Cosma*, în *Luceafărul*, IX, 1910, nr. 22, p. 548.
16. *Concertul d-șoarei Ana Voileanu*, în *Luceafărul*, XI, 1912, nr. 10, p. 120.
17. *Concertul Lucia Cosma*, în *Luceafărul*, X, 1911, nr. 23, p. 556-557.
18. *Concertul Reuniunii de muzică din Sibiu*, în *Luceafărul*, XIII, 1914, nr. 10, p. 314.
19. *Concertul Reuniunii române de muzică din Sibiu*, în *Luceafărul*, VIII, 1909, nr. 10, p. 238-239.
20. *Concertul Reuniunii române de muzică din Sibiu*, în *Luceafărul*, VI, 1907, nr. 10, p. 212.
21. *Concertul societății Carmen în București*, în *Luceafărul*, XI, 1912, nr. 1, p. 37.
22. *Concertul tenorului I Rădulescu*, în *Luceafărul*, X, 1911, nr. 21, p. 492..
23. *Debutanții în muzică. O scurtă stagiune de operă în București*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 11-12, p. 289-290.
24. *Examenale Conservatorului din București*, în *Luceafărul*, VII, 1908 nr. 17, p. 373-374.
25. *George Dima*, în *Adaus muzical la Luceafărul* I, 1911, nr. 1, p. 1.
26. Georgescu Ioan, *Dramele lui Richard Wagner*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 13-14, p. 445-446.

27. *Iacob Mureșianu*, în *Adaus muzical la Luceafărul*, I, 1911, nr. 3, p. 1.
28. *Lilin Andrei A.*, *Cronică muzicală*, în *Luceafărul*, III (serie nouă), 1943, nr. 4, p. 156.
29. *Lilin Andrei A.*, *Enoch de O Gerster la Opera Română din Cluj*, în *Luceafărul*, III (serie nouă), 1943, nr. 7, p. 270-271.
30. *Operă românească în Sibiu*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 11, p. 363.
31. *Petra-Petrescu Horia*, *Din Germania*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 7, p. 165-166.
32. *Pușcariu Sextil*, *George Dima*, în *Luceafărul*, III, 1904, nr. 14-16, p. 271-272.
33. *Reuniunea română de muzică din Sibiu*, în *Luceafărul*, IV, 1905, nr.13-14, p. 278-283.
34. *Românii la Roma*, în *Luceafărul*, VI, 1907, nr. 5, p. 178.
35. *Sărbătoare muzicală în Sibiu*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 8, p.188-189.
36. *Serbările de la Sibiu*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 13, p. 323.
37. *Tăslăuanu Octavian C.*, *Cella Delavrancea*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 20, p. 612.
38. *Tăslăuanu Octavian C.*, *Concertul Lucia Cosma*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 5, p. 168.
39. *Tăslăuanu Octavian C.*, *Muzica românească*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 6, p. 203.
40. *Tăslăuanu Octavian C.*, *Reprezentatii de operă în Ardeal*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 13-14, p. 413-415.
41. *Tăslăuanu Octavian C.*, *Veturia Triteanu*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 13-14, p. 422..
42. *Tudor cav. de Flondor*, în *Luceafărul*, IV, 1905, nr. 13-14, p 268-270.
43. *Un compromis muzical*, în *Luceafărul*, VII, 1908 nr. 17 p 418.

Revista Transilvania

1. *Băilă Ion*, *Opera română*, în *Transilvania*, 52, 1921, p. 604.
2. *Beethoven*, în *Transilvania*, 58, 1927, p. 121.
3. *Breazu, Ion*, *Cultul lui Richard Wagner la români*, în *Transilvania*, 73, 1942, p. 381-393.
4. *Ciortea Tudor*, *Ardelenii în muzică*, în *Transilvania*, 73, 1942, p. 596, 597, 602.
5. *Corurile și fanfarele române din Banat*, în *Transilvania*, 58, 1927, p. 240-241.
6. *Cosma Lucia*, *Opera română la Sibiu*, în *Transilvania*, 73, 1942, p. 630.
7. *Cosma Viorel*, *Veturia Ghibu*, în *Transilvania*, 2003, nr. 7, p. 36.
8. *Cosma, Lucia*, *Epoca clasică vieneză și sudetul european*, în *Transilvania*, 74, 1943, p. 302-305.
9. *Dr.Tiberiu Brediceanu a împlinit 60 de ani*, în *Transilvania*, 69, 1938, p. 137.
10. *Muzica lui Beethoven în vechiul regat*, în *Transilvania*, 52, 1921, p 101-102.
11. *Muzica și compozitorii români ai Transilvaniei*, în *Transilvania*, 58, 1927, p. 238-240.
12. *O nouă cântăreață română*, în *Transilvania*, 56, 1925, p. 301.
13. *O nouă stea română: cântăreața d-na Letiția Piraccini, născ. Anușca*, în *Transilvania*, 56, 1925, p. 300-301.
14. *O problemă pentru compozitorii și criticii muzicali români*, în *Transilvania*, 55, 1924, p. 183-184.
15. *Oancea, Nicolae*, *Concertul institutorilor cehi din Praga la Sibiu*, în *Transilvania*, 55, 1924, p. 133-134.
16. *Petrescu-Petra, Horia*, *Beethoven și Shimmy*, în *Transilvania*, 55, 1924, p. 213.
17. *Viața maestrului George Enescu*, în *Transilvania*, 52, 1921, p. 781-783.
18. *Voileanu-Nicoară Ana*, *Cronica muzicală*, în *Transilvania*, 59, 1928, p. 938.
19. *Voileanu-Nicoară Ana*, *Cronica muzicală*, în *Transilvania*, 60, 1929, p. 63-64.

Tribuna literară

1. *Doamna de Stael despre muzică*, în *Tribuna literară*, III, 1902, nr. 132, p. 121.
2. *Musicescu și Psaltichia*, în *Tribuna literară*, I, 1900, nr. 213, p.163.

Revista Luceafărul

1. *A doua expoziție de pictură și sculptură a d-nei și d-lui Iordănescu*, în *Luceafărul*, X, 1911, nr. 15-17, p. 388-389.
2. *Albrecht Dürer*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 8, p. 272.
3. *Auguste Renoir*, în *Luceafărul*, XIV, 1919, nr. 23-24, p. 480.
4. *Catedrala din Sibiu*, în *Luceafărul*, IV, 1905, nr. 17, p. 343.
5. *Ceva despre artă la noi și sculptorul Alexandru Liuba*, în *Luceafărul*, II, 1903, nr. 8, p. 143-144.
6. *Cum cinstesc alții și cum știm noi cinsti memoria bărbaților mari ai neamului*, în *Luceafărul*, VI, 1907, nr. 15, p. 329-330.
7. *Dürer*, în *Luceafărul*, X, 1911, nr. 8, p. 196.
8. *Elena Popea*, în *Luceafărul*, VIII, 1909, nr. 15-16, p. 385.
9. *Expoziția Cabadaieff*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 9, p. 303-304.
10. *Expoziția de pictură română în Budapesta*, în *Luceafărul*, II, 1903, nr. 23, p. 390-391.
11. *Expoziția Petrașcu*, în *Luceafărul*, XIV, 1919, nr. 7-8, p. 164.
12. *Expoziția pictorului Luncan*, în *Luceafărul*, IV, 1905, nr. 15-16, p. 323.
13. *Expoziția pictorului M. Teișanu*, în *Luceafărul*, XI, 1912, vol. I, nr. 8, p. 176.
14. *Expoziția Smigelschi*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 20, p. 647.
15. *Expoziții*, în *Luceafărul*, XIV, 1919, nr. 2, p. 45.
16. *Fra Filippo Lippi*, în *Luceafărul*, XI, 1912, vol. II, nr. 33, p. 785.
17. *Grigorescu*, în *Luceafărul*, VI, 1907, nr. 15, p. 331.
18. *Grigorescu*, în *Luceafărul*, VI, 1907, nr. 19-20, p. 298-299 și p. 348.
19. *Îmbunătățirile revistei Luceafărul*, în *Luceafărul*, IX, 1910, nr. 23, p. 572.
20. *Jan van Eyck*, în *Luceafărul*, X, 1911, nr. 21, p. 494.
21. *La moartea Elenei Popea*, în *Luceafărul*, I (serie nouă), 1941, nr. 7, p. 214.
22. *Lăsământul pictorului Smigelschi*, în *Luceafărul*, XII (1913), nr. 22, p. 711, p. 768.
23. *Mona Lisa*, în *Luceafărul*, X, 1911, nr. 15-17, p. 391.
24. *Monografia completă a lui Lionardo*, , în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 1, p. 48.
25. *Muzeul Aman*, în *Luceafărul*, III, 1904, nr. 12-13, p. 249.
26. *Notiță artistică*, în *Luceafărul*, V, 1906, nr. 3, p. 70.
  - *româncă în Japonia*, în *Luceafărul*, III, 1904, nr. 14-16, p. 265.
27. *Octavian Smigelschi*, în *Luceafărul*, III, 1904, nr.1, p. 45.
28. *Pictarea catedralei din Sibiu*, în *Luceafărul*, III, 1904, nr. 8, p. 187.
29. *Pictorul Aman*, în *Luceafărul*, XIV, 1919, nr. 15-16, p. 330.
30. *Pictorul Anton Zeiler*, în *Luceafărul*, X, 1911, nr. 22, p. 512.
31. *Pictorul Carol Pop de Satmary*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 17, p. 423.
32. *Pictorul Luchian*, în *Luceafărul*, XIV, 1919, nr. 2, p. 48.
33. *Rafael*, în *Luceafărul*, X, 1911, nr. 1, p. 24.
34. *Rodin*, în *Luceafărul*, X, 1911, nr. 19, p. 442..
35. *Romul Ladea*, în *Luceafărul*, II (serie nouă), 1942, nr.3, p. 135.
36. *Sandro Botticelli*, în *Luceafărul*, XI, 1912, vol. I, nr. 5, p. 80.
37. *Santinela lui Grigorescu*, în *Luceafărul*, XI, 1912, nr. 2, p. 60.
38. *Sposalizio*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 1, p. 47.
39. *Tabloul comemorativ*, în *Luceafărul*, VIII, 1909, nr. 11, p. 260.
40. *Theodorescu – Sion*, în *Luceafărul*, XIV, 1919, nr. 6, p. 129.
41. *Tinerimea artistică*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 8, p. 189.
42. Bogdan, Alexandru, *Monumentul lui (Aurel) Vlaicu*, în *Luceafărul*, XIII, 1914, nr. 4, p. 107-110.
43. Ardelean, Nicolae, *Laurențiu Moldovan*, în *Luceafărul*, I (serie nouă), 1941, nr.2, p. 74.
44. Bârseanu, Andrei, *Pictorul Mihail Pop*, în *Luceafărul*, X, 1911, nr.23, p. 515-521.

45. Cabadaiev, Dimitrie N., *Un pictor bulgar Ivan Markvicka*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 2, p. 74.
46. Cabadaiev, Dimitrie, *Pictura bulgară*, în *Luceafărul*, XI, 1912, vol. II, nr. 33, p. 779-780.
47. Cioflec, Virgil, *Expoziția Kimon Loghi*, în *Luceafărul*, III, 1904, nr. 22-23, p. 379-380.
48. Cioflec, Virgil, *Expoziția Tinerimea artistică*, în *Luceafărul*, IV, 1905, nr. 7, p. 148.
49. Ciura, Alexandru, *Catalogul expoziției pictorului Smigelschi*, în *Luceafărul*, II, 1903, nr. 16-18, p.293-295.
50. Ciura, Alexandru, *Expoziția pictorului român Smigelschi*, în *Luceafărul*, II, 1903, nr. 10-11, p. 195.
51. Ciura, Alexandru, *Profetul Irimie*, în *Luceafărul*, II, 1903, nr. 16-18, p. 295-296.
52. Coflec, Virgil, *La pictorul Luchian*, în *Luceafărul*, IV, 1905, nr.5, p.103-105.
53. Cosmuța, Otilia, *Scrisori din Paris, Saloanele*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 19, p. 458-460.
54. Cosmuța, Otilia, *Scrisori din Paris. Pictorul Charles Cottet*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 1-2, p. 25-26.
55. Cosmuța, Otilia, *Scrisori din Paris. Rodin*, în *Luceafărul*, VI, 1907, nr. 14, p. 299-301.
56. Cosmuța, Otilia, *Scrisori din Paris. Salonul de toamnă și Cezanne*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 3, p. 49-50.
57. Cozmuța, Otilia, *Despre arta japonezilor*, în *Luceafărul*, III, 1904, nr. 14-16, p. 268, p. 270.
58. Delavrancea, Ștefănescu Barbu, *Din viața lui Nicolae Grigorescu*, în *Luceafărul*, IV (1905), nr. 1, p. 6-8.
59. Duma Gheorghe, *Pictorul G. Petrașcu*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 9, p. 284-287.
60. Duma Gheorghe, *Pictorul Theodorescu-Sion*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 12, p. 373-376.
61. Gârbea Zoe, *Expoziția de artă din Veneția*, în *Luceafărul*, VI, 1907, nr. 16, p. 351-353 ; nr. 18, p. 398-400 ; nr. 17, p. 377-377 ; nr. 21, p. 465-468.
62. Goga Octavian, *Expoziția de pictură a domnului Octavian Smigelschi*, în *Luceafărul*, II, 1903, nr. 24, p. 394-396.
63. Goga Octavian, *Expoziția Luchian, Loghi, Spaethe*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 4, p. 78
64. Gogâlea Dorin, *Octavian Smigelschi*, în *Seria Personală*, Nr 1, Sibiu 2006, p. 16.
65. Iov Dimitrie, *A XIV-a expozițiune a societății Tinerimea artistică*, în *Luceafărul*, XIII, 1914, nr. 10, p. 311-313.
66. Iov Dimitrie, *De la Tinerimea artistică*, în *Luceafărul*, XIII, 1914, nr. 12. p. 371-373.
67. Iov Dimitrie, *Expoziția populară de marină, D. Florian*, în *Luceafărul*, XIII, 1914, nr. 8, p. 249.
68. Iov Dimitrie, *Expozițiile de pictură din București*, în *Luceafărul*, XIII, 1914, nr. 6, p. 178-179.
69. Mihai Beza, *Prerafaeliștii*, în *Luceafărul*, XV, 1920, nr. 6-7, p. 80.
70. Munteanu, Coriolan, *Elena Popea*, în *Luceafărul*, I (serie nouă), 1941, nr. 7, p. 240. p. 241-242.
71. Munteanu, Coriolan, *Ion Vlasiu*, în *Luceafărul*, II (serie nouă), 1942, nr. 4, p. 158.
72. Murnu, George, *A VIII-a expoziție a Tinerimii artistice*, în *Luceafărul*, VIII, 1909, nr. 10, p.219-222.
73. Murnu, George, *Din Atena*, în *Luceafărul*, III, 1904, nr. 6, p. 146.
74. Murnu, George, *Expoziția a 12-a a Tinerimii artistice*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 11, p. 339-341.
75. Murnu, George, *Expoziția anuală a Tinerimii artistice*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 9-10, p. 209-213.
76. Murnu, George, *Expoziția Tinerimii artistice din București*, în *Luceafărul*, X, 1911, nr. 12, p. 269-274.
77. Papilian, Victor, *Pictorul Catul Bogdan*, în *Luceafărul*, II (serie nouă), 1942, nr. 7, p. 224.
78. Petranu, Coriolan, *Expoziția pictorului Nicolae Brana*, în *Luceafărul*, I (serie nouă), 1941, nr. 4-5, p. 72.

79. Petranu, Coriolan, *Octavian Smigelschi – 30 de ani de la moartea pictorului*, în *Luceafărul*, III (serie nouă), 1943, nr. 1, p. 16-18.
80. Popa, Grigore, *Pictorul Coriolan Munteanu*, în *Luceafărul*, IV (serie nouă), 1944, nr. 1, p. 37.
81. Popa, Grigore, *Sculptorul Vasile Fulicea*, în *Luceafărul*, I (serie nouă), 1942, nr. 8, p. 292.
82. Popescu, Daniel, *Octavian Smigelschi și pictura noastră religioasă*, în *Luceafărul*, III (serie nouă), 1943, nr. 1, p. 32.
83. Prodan, Constantin, *Expoziția pictorului Mützner*, în *Luceafărul*, XI, 1912, vol. I, nr. 9, p. 191-192.
84. Râmniceanu-Simionescu, Marin, *Cina lui Lionardo da Vinci*, în *Luceafărul*, XI, 1912, vol. I, nr. 13, p. 256-258.
85. Râmniceanu-Simionescu, Marin, *Giotto*, în *Luceafărul*, VI, 1907, nr. 23-24, p. 495-507.
86. Scurtu, Ion, *Kimon Loghi*, în *Luceafărul*, III, 1904, nr. 22-23, p. 371-372.
87. Smigelschi, Octavian, *Pictura bizantină*, în *Luceafărul* XIII, 1914, nr. 5, p. 134-141.
88. Șoimu, Traian, *A doua expoziție a Asociației artistice*, în *Luceafărul*, XIII, 1914, nr. 6, p. 187.
89. Șoimu, Traian, *Expoziția de pictură Anton Ventzel*, în *Luceafărul*, XI, 1912, vol. II, nr. 31, p. 710.
90. Tăslăuanu, Octavian C., *Expoziția pictorului Theodorescu-Sion*, în *Luceafărul*, XIII, 1914, nr. 8, p. 248-249.
91. Tăslăuanu, Octavian C., *Kimon Loghi*, în *Luceafărul*, XIII, 1914, nr. 1, p. 27.
92. Tăslăuanu, Octavian C., *Madonele florentine ale lui Rafael*, în *Luceafărul*, XI, 1912, vol. I, nr. 1, p. 35-36.
93. Tăslăuanu, Octavian C., *Nașterea Domnului*, în *Luceafărul*, VIII, 1909, nr. 1, p. 22.
94. Tăslăuanu, Octavian C., *Pictorul Aman*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 20, p. 483-485.
95. Tăslăuanu, Octavian C., *Pictorul Gheorghe A. Matheiu*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 23, p. 715-718.
96. Tăslăuanu, Octavian C., *Pictorul Gheorghe A. Matheiu*, în *Luceafărul*, XIII, 1914, nr. 4, p. 124-126.
97. Tăslăuanu, Octavian C., *Pictorul Nicolae Grigorescu*, în *Luceafărul*, IV, 1905, nr. 1, p. 20-21.
98. Tăslăuanu, Octavian C., *Sculptorul Brâncuși*, în *Luceafărul*, VI, 1907, nr. 4-5, p. 87.
99. Tăslăuanu, Octavian C., *Sculptorul Cornel Medrea*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 23, p. 767.
100. Tăslăuanu, Octavian C., *Sculptorul Cornel Medrea*, în *Luceafărul*, XIII, 1914, nr. 4, p. 100-101.
101. Tăslăuanu, Octavian C., *Sculptorul Ioan Iordănescu*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 18, p. 449.
102. Tăslăuanu, Octavian C., *Grigorescu*, în *Luceafărul*, X, 1911, nr. 13-14, p. 293-307.
103. Tonitza, Nicolae, *Iser*, în *Luceafărul*, XV, 1920, nr. 2-3, p. 46.
104. Tonitza, Nicolae, *Salonul sculptorilor*, în *Luceafărul*, XV, 1920, nr. 6-7, p. 100-101.
105. Urdarianu, Constantin, *Salonul din Paris*, în *Luceafărul*, X, 1911, nr. 11, p. 266-267.
106. Zimbru, Octavian, *A noua expoziție a Tinerimii artistice*, în *Luceafărul*, IX, 1910, nr. 11-12, p. 292-293.

Revista Transilvania

1. *A doua expoziție de pictură și sculptură a d-nei și d-lui Iordănescu*, în *Luceafărul*, X, 1911, nr. 15-17, p. 388-389.
2. *Arta românească la expoziția de la Munchen*, în *Transilvania*, 45, 1914, p. 199
3. Băcilă, C. Ioan, *Pictori francezi prin țara noastră (1828-1856)*”, în *Transilvania*, LIV, 1923, p. 203-209.
4. Băilă, Ion, *Scrisori din București*, în *Transilvania*, 59, 1928, p. 418.

5. Băilă, Ion, *Elena Popea*, în *Transilvania*, 72, 1941, p. 328-329.
6. *Chipuri din sat*, în *Transilvania*, 73, 1942, p.119.
7. *Cum e lăudat în Franța un pictor român*, în *Transilvania*, 58, 1927, p.119
8. *Expoziția lui Octavian Smigelschi*, în *Transilvania*, XXXIV, 1903, p. 202-204
9. *Expoziția tinerimii artistice*, în *Transilvania*, XLV, 1914, p. 200.
10. *Grigorescu apreciat în străinătate*, în *Transilvania*, XLV, 1914, p. 199.
11. *Luchian*, în *Transilvania*, 55, 1924, p. 174.
12. Mușlea, Ion, *Gravuri în linoleum*, în *Transilvania*, 74, 1943, p. 402.
13. *O expoziție românească la Paris*, în *Transilvania*, 56, 1925, p. 320
14. Oprescu, George, *Aventura ardeleană a unui pictor elvețian*, în *Transilvania*, 74, 1943, p. 881-885.
15. Oprescu, George, *Bienala din Veneția*, în *Transilvania*, 73, 1942, p. 633-636.
16. Oprescu, George, *Elena Popea*, în *Transilvania*, 72, 1941, p. 408-410.
17. Oprescu, George, *Fuga în Egipt*, în *Transilvania*, 72, 1941, p. 675-678.
18. Oprescu, George, *Nicolae Grigorescu*, în *Transilvania*, LIII, 1922, p 347-365.
19. Oprescu, George, *Octavian Smigelschi desenator*, în *Transilvania*, 75, 1944, p. 816-818.
20. Petrescu-Petra, Horia, *Lina cu măregelele*, în *Transilvania*, 55, 1924, p. 150-151.
21. *Pictorul Gh. A. Mateiu*, în *Transilvania*, XLV, 1914, p. 157.
22. *Românii la expoziția internațională XIV-a din Veneția*, în *Transilvania*, 55, 1924, p. 264.
23. *Sculptorul Cornel Medrea*, în *Transilvania*, XLV, 1914, p. 157.
24. *Spicuri din revista germană brașoveană Klingsor*, în *Transilvania*, 55, 1924, p. 565-567.

Tribuna literară

1. *Grigorescu de Delavrancea*, în *Tribuna literară*, III, 1902, nr. 13, p. 14-15.
2. *Expoziția Tinerimea artistică*, în *Tribuna Literară*, II, 1902, nr. 46, p.42
3. *Grigorescu*, în *Tribuna literară*, III, 1902, nr. 18, p. 18.

ARHITECTURĂ

Revista Luceafărul

1. *Arhitectura bisericească*, în *Luceafărul*, IX, 1910, nr. 6, p. 150-151.
2. *Artă națională*, în *Luceafărul*, VIII, 1909, nr. 3, p. 70.
3. Cegăneanu, Septimiu, *Arhitectura română*, în *Luceafărul*, XIV, 1919, nr. 10, p. 226-227.
4. Cegăneanu, Septimiu, *Arhitectura românească*, în *Luceafărul*, XIV, 1919, nr. 15, p. 324-325.
5. Cegăneanu, Septimiu, *Cronica de arhitectură*, în *Luceafărul*, XIV, 1919, nr. 13-14, p. 302.
6. Cegăneanu, Septimiu, *Cronica de arhitectură*, în *Luceafărul*, XIV, 1919, nr. 10, p. 249-250.
7. Ciotori, D.N., *Ion Mincu*, în *Luceafărul*, XII, 1913, nr. 1, p. 46.
8. Murnu, George, *Monumente antice din Roma. Câmpul lui Marte*, în *Luceafărul*, VI, 1908, nr. 6, p. 120-124 ; nr. 7, p. 152-160.
9. Murnu, George, *Monumente antice din Roma. Capitoliul în vechime* Capitoliul astăzi, în *Luceafărul*, VI, 1907, nr.11, p. 215-219 ; nr. 12, p. 240-244.
10. Murnu, George, *Monumente antice din Roma. Coloseul*, în *Luceafărul*, VI, 1907, nr. 6, p. 101-105 ; nr. 7, p. 124-128.
11. Murnu, George, *Monumente antice din Roma. Forul roman*, în *Luceafărul*, VI, 1907, nr. 9, p. 167-168 ; nr. 10, p. 201-206.
12. Murnu, George, *Monumente antice din Roma. Forurile imperiale*, în *Luceafărul*, VI, 1907, nr. 19-20, p. 420-425 ; nr. 21, p. 455-461.
13. Murnu, George, *Monumente antice din Roma. Palatinul*, în *Luceafărul*, VI, 1907, nr. 13, p. 266-271 ; nr. 14, p. 287-294 ; nr. 17, p. 362-367.

14. Murnu, George, *Monumente antice din Roma. Termele lui Caracalla*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 16, p. 384-390.
15. Nedelcu, C., *Biserica românească ortodoxă din Cacova*, în *Luceafărul*, VIII, 1909, nr. 22, p. 515-516
16. Tăslăuanu, Octavian.C., George Murnu, *Monumente antice din Roma*. Descrieri și impresii cu 80 de ilustrații, în *Luceafărul*, VIII, 1909, nr.10, p. 235-236.

Revista Transilvania

1. *Biserici din lemn*, în *Transilvania* , XLV, 1914, p.37.
2. Densușianu, B., *Densușiu*, în *Transilvania*, XL, 1924, p. 85-93
3. Miloia, Ioachim, , *Subiaco*, în *Transilvania*, 56, 1925, p. 577-585
4. Petranu, Coriolan, , *Bisericile de lemn din Maramureș*, în *Transilvania*, 72, 1941, p. 415-417.
5. Petranu, Coriolan, *Monumente de artă cehoslovacă*, în *Transilvania*, 59, 1928, p. 323-326.

ARTĂ POPULARĂ

Revista Luceafărul

1. *Motive vechi de decorațiune românească*, în *Luceafărul*, X, 1911, nr. 15-17, p. 387, p. 162
2. *Ornamentica românească*, în *Luceafărul*, VI, 1907, nr. 7, p. 139.
3. Pecurariu, Dionisie, *Considerațiuni asupra artei populare*, în *Luceafărul*, XIII, 1914, nr. 7, p. 198, p. 199.
4. Tăslăuanu, Octavian C., *Crestături în lemn – Albumul prof. Dimitrie Comșa*, în *Luceafărul*, IX, 1910, nr. 2, p. 36-40.
5. Tăslăuanu, Octavian C., *Mobile românești*, în *Luceafărul*, VIII, 1909, nr. 14-15, p. 318-323.
6. Tăslăuanu, Octavian C., *Din ornamentica română*, în *Luceafărul*, IV, 1905, nr. 6, p. 127-129.

Revista Transilvania

1. *Arta națională*, în *Luceafărul*, VI, 1907, nr. 8. p. 163.
2. *Cum au scris cunoscătorii de artă străini despre expoziția I.D Ștefănescu-D. Comșa*, în *Transilvania*, 56, 1925, p. 594-596.
3. *Cum au scris cunoscătorii de artă străini despre expoziția I.D Ștefănescu-D. Comșa*, în *Transilvania*, 56, 1925, p. 594-595.
4. *expoziție românească la Paris*, în *Transilvania*, 56, 1925, .p. 321.
5. Oprescu, George, *Arta țărănească la Români*, în *Transilvania*, 51, 1920 p. 860-890.
6. Tăslăuanu, C. Octavian, *Crestături în lemn – Albumul prof. Dimitrie Comșa*, în *Transilvania*, 40, 1909, p 162-171.
7. *Un „Album artistic”*, în *Transilvania*, 36, 1905, p. 115-117.

CONSIDERAȚII PRIVIND ROLUL EDUCAȚIEI ARTISTICE ÎN PRESA ROMÂNEASCĂ SIBIANA ÎN CONTEXTUL AFIRMĂRII IDEALULUI UNITĂȚII NAȚIONALE

1. Blaga, Iosif, *Principiile artei moderne*, în *Transilvania* , 35, 1904, p. 203.

2. *Ce scrie esteticianul Volkelt despre artă, morală și cultură*, în *Transilvania*, 56, 1925, p. 76.
3. *Criticul francez Ferdinand Brunetiére despre artă și morală*, în *Transilvania*, 56, 1925, p. 74.
4. *Educația artistică în școală*, în *Transilvania*, 57, 1926, p. 48.
5. Gionea, Vasile, *Luceafărul de ieri și de azi*, în *Luceafărul*, II, (serie nouă), 1942, nr. 7-8, p. 303.
6. Gorun, Ioan, *Coarde simțitoare în Transilvania*, 33, 1902, p.197.
7. *Muzeul A. Simu*, în *Luceafărul*, X, 1911, nr. 10, p. 243.
8. Octavian C. Tăslăuanu, *Muzeul A. Simu*, în *Luceafărul*, IX, 1910, nr. 23, p. 564.
9. Simionescu-Rîmniceanu, Marin, *Propilee artistice*, în *Luceafărul*, VI, 1907, nr.19-20, p. 407-409.
10. Stanca, Radu, *Pagini de artă de H.K. Zambaccian*, în *Transilvania*, 74, 1943, p. 785.
11. Tăslăuanu, Octavian C., *Cătră ceitori*, în *Transilvania*, 45, 1914, p. 3.
12. Tăslăuanu, Octavian C., *Ce a urmărit Luceafărul*, în *Luceafărul*, II, (serie nouă), 1942, nr. 6, p. 251-253.
13. Tăslăuanu, Octavian C., *Două culturi*, în *Luceafărul*, VII, 1908, nr. 4, p. 59-64.

1. w.w.w.abcgallery.com
2. w.w.w.artandcritique.com
3. w.w.w.artchive.com
4. w.w.w.artcyclopedia.com